A lausanne-i szerződés
1932.07.09.

Az 1929–1933. évi világgazdasági válság – egyéb okok mellett – lehetetlenné tette a Young-terv végrehajtását. Hoover amerikai elnök 1931. június 20-án egy évre felfüggesztette a háborúból eredő összes államközi tartozások, a jóvátételek és a szövetségesek egymás közötti adósságainak fizetését (Hoover-moratórium), minthogy az ellenszolgáltatás nélkül teljesített fizetések csak súlyosbították a világgazdasági válságot.

A Hoover-moratóriumot követően az érdekelt kormányok behatóan foglalkoztak a jóvátételi kérdések rendezésével, ezek közül kiemelkedik a Nemzetközi Fizetések Bankja által folytatott vizsgálat (baseli jelentés), majd Németország, Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország, Belgium és Japán kormányainak 1932. február 13-án közzétett nyilatkozata a lausanne-i konferencia összehívásáról. A lausanne-i konferencia (1932. június 16.–július 9.) már összeülése napján felfüggesztette a jóvátétel vagy háborús adósság címén járó fizetések teljesítését.

A július 9-én kelt záróokmány öt mellékletet tartalmaz. Ezek közül az I., a III. és IV. sz. mellékletet közöljük, nevezetesen a német jóvátételekre, a nem német jóvátételekre vonatkozó egyezményt, valamint a Közép- és Kelet-Európáról szóló határozatot.

A lausanne-i szerződés végleg eltörölte a német jóvátételi fizetéseket, hárommilliárd márkának egyszeri befizetése mellett az 1935. július 9-én esedékes adósság-jóváírás útján; a nem német jóvátételek fizetésének a konferencia összeülésekor történt felfüggesztését pedig egyelőre 1932. december 15-ig meghosszabbította. A lausanne-i szerződéssel a jóvátételi fizetések ténylegesen megszűntek. **(N.I.)**

Forrás: Halmosy Dénes: *Nemzetközi szerződések 1918–1945. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb külpolitikai szerződései.* Második, átdolgozott és bővített kiadás. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Gondolat Könyvkiadó, 1983, Budapest. 308–313.

A lausanne-i konferencia záróokmánya
1932. július 9.

A lausanne-i konferenciát a következő kormányok meghívására hívták össze: Németország, Belgium, Franciaország, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, Olaszország és Japán. Ezeknek a kormányoknak a nevében Genfben, 1932. február 13-án megszövegezett nyilatkozat a konferencia célját ekképpen körvonalazta:

„A baseli jelentésben említett kérdések tartós szabályozásának megteremtése, úgyszintén a szükséges intézkedések megtétele mindazoknak az egyéb gazdasági és pénzügyi kérdéseknek a megoldására, amelyek a jelenlegi világválságot előidézték, vagy annak elhúzódásával fenyegetnek. A fent nevezett kormányok közös akarata e megállapodásokhoz vezetett, amelyektől a nemzetközi helyzet enyhülését remélik."

A konferenciát Lausanne-ban, június 16-án Motta Őexcellenciája, a svájci szövetségi elnök nyitotta meg. [...] A fent említett meghívó államokon kívül a következő országok képviseltették magukat: Ausztrália, Kanada, Görögország, India, Új-Zéland, Lengyelország, Portugália, Románia, Csehszlovákia, Dél-Afrikai Unió és Jugoszlávia. Bulgária és Magyarország a konferencián csak később képviseltették magukat.

A konferencia munkáját azok az elvék hatották át, amelyeket a német kormánynak az 1929. júniusi szakértői terv[1] 119. szakasza alapján előterjesztett kérelmére a Nemzetközi Fizetések Bankja Tanácsadó Különbizottságának 1931. december 23-án kelt jelentése foglal magában. 1932. június 16. napján Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, Franciaország, Olaszország, Belgium és Japán kormányainak képviselői a következő nyilatkozatot írták alá:

„Mélységesen áthatva azoknak a gazdasági és pénzügyi veszélyeknek egyre növekvő terhétől, amelyek a világot fenyegetik, és azoknak a problémáknak a sürgősségétől, amelyeket a lausanne-i konferenciának meg kell vizsgálnia,

szilárdan meggyőződve arról, hogy ezek a problémák az európai életfeltételek megjavítását szem előtt tartó végleges és határozott megoldást igényelnek, és hogy ezt a megoldást állandóan és megszakítás nélkül keresni kell, hogy egy egyetemes rendezés keretében meg lehessen valósítani,

megállapítván, hogy bizonyos jóvátételi fizetések és háborús tartozások az elkövetkező július 1. napjával újból esedékessé válnának,

úgy vélik, hogy az értekezlet munkája megszakítás nélküli továbbfolytatásának lehetővé tétele céljából, anélkül hogy ezzel a későbbi megoldásoknak bármiképpen is elébe kívánnának vágni, jóvátétel vagy háborús adósság címén a konferencián részt vevő kormányoknak járó fizetések teljesítését a konferencia tartamára, amely konferenciának az aláíró kormányok akarata szerint a legrövidebb időn belül eredményhez kell vezetnie, fel kell függeszteni,

azzal a magától értetődő feltétellel, hogy a piacon kibocsátott kölcsönök szolgálatát ezek a határozatok nem érintik,

[1] A Young-terv

az alulírott kormányok kijelentik, hogy a maguk részéről készek a jelenlegi megállapodásnak megfelelően eljárni; felkérik a többi résztvevő hitelező államot is, hogy azok ugyanilyen magatartást tanúsítsanak.”

E nyilatkozat utolsó bekezdésében foglalt felkérésnek a következő országok kormányai tettek eleget: Ausztrália, Kanada, Görögország, India, Új-Zéland, Lengyelország, Portugália, Románia, Cseh-Szlovákia, Dél-Afrikai Unió, Jugoszlávia.

E nyilatkozattal kapcsolatban egyes kormányok a konferencia elnökéhez leveleket intéztek, amelyek az értekezlet irattárában nyertek elhelyezést.

Az 1932. június 16. és július 9. között tartott ülések következményeképpen az alant felsorolt okmányok jöttek létre:

I. Egyezmény a német jóvátételekre vonatkozóan.

II. Átmeneti intézkedések a német jóvátételekre vonatkozóan.

III. Egyezmény a nem német jóvátételekre vonatkozóan.

IV. Határozat Közép- és Kelet-Európáról.

V. Határozat egy gazdasági és pénzügyi világkonferenciáról.

Ez az okmány, amelynek francia és angol szövege egyaránt hiteles, a Francia Köztársaság kormányának irattárában marad letéve, amely arról a lausanne-i konferencián részt vevő minden kormánynak, valamint minden más kormánynak is, amelyek az 1929–1930. évi hágai konferencián részt vettek, hiteles másolatokat fog küldeni.

Kelt Lausanne-ban, 1932. július 9. napján egyetlen példányban.

Mellékletek

Egyezmény a német jóvátételekre vonatkozóan

Őfelsége a belgák királyának kormánya, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság kormánya, Kanada kormánya, Ausztrália kormánya, Új-Zéland kormánya, a Dél-Afrikai Unió kormánya, India kormánya, a Francia Köztársaság kormánya, Őfelsége Olaszország királyának kormánya, Őfelsége a japán császár kormánya, a Lengyel Köztársaság kormánya, a Portugál Köztársaság kormánya, Őfelsége a román király kormánya, a Csehszlovák Köztársaság kormánya, Őfelsége a jugoszláv király kormánya (alább mint hitelezői kormányok megjelölve) és a Német Birodalom kormánya

elismerik, hogy a Hágában, 1930. január 20. napján aláírt megállapodások joghatálya nem forog szóban,

de tudatában vannak a jelenlegi válság által előidézett gazdasági nehézségeknek, és azon óhaj vezeti őket, hogy a maguk részéről megtegyék a szükséges erőfeszítéseket a népek közötti normális gazdasági és pénzügyi kapcsolatok kifejlődéséhez múlhatatlanul szükséges bizalom megteremtése végett,

az e célból kormányaik által kellően meghatalmazott alulírottak a következőkben állapodtak meg:

Nyilatkozat

A jelen egyezményt aláíró hatalmak azzal a céllal jöttek össze Lausanne-ban, hogy a háborúból származó problémák egyikét azzal a legőszintébb óhajjal tárgyalják meg, hogy hozzájáruljanak egy olyan új rend kialakulásához, amely lehetővé teszi a népek közötti bizalom megteremtését és kifejlesztését a kölcsönös megbékélés, együttműködés és igazságosság szellemében. Az aláíró hatalmak korántsem gondolják azt, hogy a Lausanne-ban létrehozott és a jóvátételek végleges megszüntetésére hivatott szerződés elegendő lenne a valamennyi nép által óhajtott béke megteremtéséhez. Úgy vélik azonban, hogy ezt az önmagában is rendkívül fontos és annyi fáradsággal elért eredményt Európa és az egész világ valamennyi békeszerető tényezője megérti és méltányolja, és hogy azt újabb eredmények fogják követni. Ezek a további eredmények annál könnyebben lesznek megvalósíthatók, ha a népek hatékonyabban fogják támogatni egy reális béke megteremtését, amelynek, hogy teljes legyen, gazdasági és politikai térre egyaránt ki kell terjednie, mint ahogy el kell vetnie a fegyverekhez vagy erőszakhoz való folyamodást.

A jelen egyezményt aláíró hatalmak arra fognak törekedni, hogy a jelenlegi vagy a jövőben felmerülő kérdéseket ugyanabban a szellemben oldják meg, mint amely ezt az Egyezményt is áthatja.

(Az itt következő 1–11. cikkek szabályozzák Németország fennmaradó fizetési kötelezettségeit. Eszerint Németország egyszeriben fizetendő 3 milliárd RM fizetése ellenében mentesül jóvátételi kötelezettsége alól. Nevezetesen a német kormány 3 milliárd aranymárka értékű 5%-os kamatozású kötvényeket ad át a Nemzetközi Fizetések Bankjának, de a Bank az egyezmény aláírásától számított három évig nem kereskedik a kötvényekkel. Emellett természetesen fennmaradnak még bizonyos részfizetések, valamint a Dawes- és Young-kölcsönök szolgálatai. Az egyezmény hatályon kívül helyezi az 1930. január 20-i hágai egyezményt, és a megerősítő okiratok letételével lép életbe.)

Kelt Lausanne-ban, 1932. július 9-én, egyetlen példányban, amelyet a Francia Köztársaság kormányának irattárában tesznek le, és az arról a többi aláírói kormányoknak hiteles másolatot fog küldeni.

III.

Egyezmény a nem német jóvátételekre vonatkozóan

Alulírott kormányok attól a szellemtől vezettetve, amely a június 16. napján az öt meghívó hitelező hatalom által aláírt nyilatkozatot áthatotta,

egyetértenek abban, hogy a konferenciának egy bizottság kinevezését fogják ajánlani, amelynek az érdekelt kormányok mindegyikének képviselőjéből kell állnia, és amelynek feladata lesz a „nem német jóvátételek” kifejezés alá foglalt kérdéseknek és az ezekkel összefüggő kérdéseknek összességükben, egy egyetemes rendezés keretében való megvizsgálása.

Véleményünk szerint ahhoz, hogy a fent említett bizottság feladatát eredményesen láthassa el, anélkül, hogy bármely elvi kérdésnek vagy későbbi megállapodásnak elébe

vágnánk, a fent említett kérdésekkel kapcsolatos fizetések végrehajtását december 15-ig fel kell függeszteni, amennyiben ezen időpont előtt a rendezés nem jönne létre.

Lausanne, 1932. július 7.

IV.

Határozat Közép- és Kelet-Európáról

Abból a célból, hogy Közép- és Kelet-Európa gazdasági és pénzügyi újjáépítését biztosítsák, a konferencia egy bizottság felállítását határozza el, amelynek feladata az lesz, hogy az Európai Unió Tanulmányi Bizottságának legközelebbi ülése elé javaslatokat terjesszen a közép- és kelet-európai országok újjáépítése érdekében foganatosítandó intézkedésekre vonatkozóan, éspedig mindenekelőtt:

a) olyan intézkedésekre vonatkozóan, amelyek alkalmasak az említett országok jelenlegi transzfer nehézségeinek leküzdésére, és a jelenlegi devizaellenőrzési rendszer fokozatos megszüntetésének lehetővé tételére a szükséges biztonsági intézkedések mellett,

b) olyan intézkedésekre vonatkozóan, amelyek alkalmasak arra, hogy az említett országok kereskedelmi kapcsolatait, mind az egymás közötti, mind a harmadik államokkal szembeni viszonylatokban, élénkebbé tegyék, és hozzájáruljanak azoknak a nehézségeknek a leküzdéséhez, amelyeket a gabonaárak csökkenése Közép- és Kelet-Európa agrár-országainak okozott; egyetértés van arra nézve, hogy harmadik országok jogait tiszteletben kell tartani.

Ennek megfelelően a konferencia meghívja Németország, Ausztria, Belgium, Bulgária, Franciaország, az Egyesült Királyság, Görögország, Magyarország, Olaszország, Németalföld, Lengyelország, Románia, Svájc, Csehszlovákia és Jugoszlávia kormányait, hogy a fent nevezett bizottságba legfeljebb két-két képviselőt nevezzenek ki.

Lausanne, 1932. július 7.